

# Det ”FRIA ORDET”

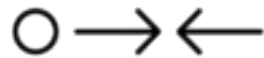
- ska det vara något
- också för användare av AKK?

Mats Lundälv

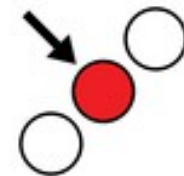
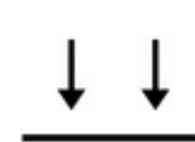
IT-pedagog  
DART

(Sahlgrenska universitetssjukhuset )

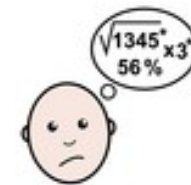
# Goddag!



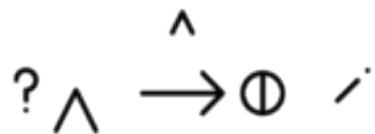
## Hur står det till?



## Får man krångla till det lite?



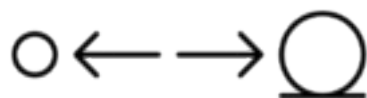
# Hur blev det egentligen så här?



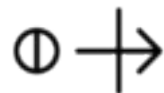
## Men kan vi inte göra nå't åt det hela?



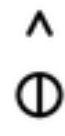
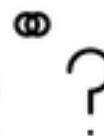
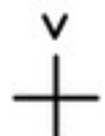
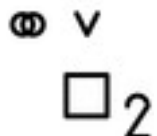
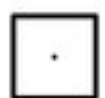
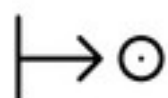
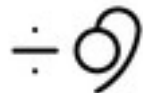
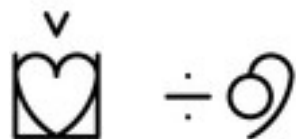
## Adjö, tack och lycka till!



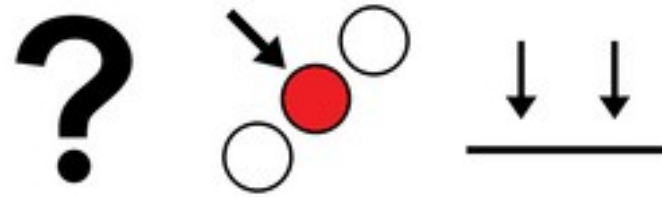
# Kommunikativ tillgänglighet för alla!?



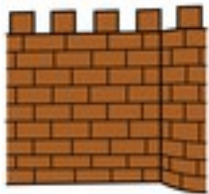
Det "FRIA ORDET" - vad betyder det?  
Hur ser det ut inom AKK-området?  
Hur borde det vara?



# Läget ...



Svårigheter med kommunikationen – vad gör vi?



Vi försöker hitta det bästa   +!  
 - här och nu ! 

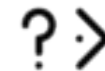
Vad blir det?

- Oftast speciallösningar – speciella program/appar
- Ofta ofria / proprietära symbolbaser med restriktiva licenser
- Vi är jättegglada att de finns, men hur borde det vara om det skulle vara riktigt bra?

# Allra bäst vore väl ...



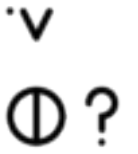
... om ...



- Alla de ”vanliga” programmen och tjänsterna (som vi alla idag är beroende av) kunde ge stöd för AKK
- Vilka skulle fördelarna vara?
  - ökad inkludering och delaktighet för de som behöver AKK
  - Kan möta mycket bredare behov – läs- och skriv, språkproblem, behov av enkel och tydlig information i pressade situationer, m.m.
  - Lägre kostnader och mycket bättre tillgång – särskilt där och när resurserna är begränsade



# ... är det rimligt och möjligt?

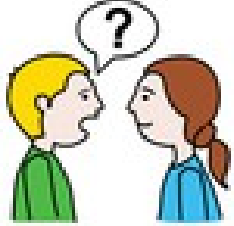


Ja kanske, och kanske t.o.m. ”nödvändigt”!

- De tekniska förutsättningarna är till stor del här
  - Stöd för multimodalitet – text+tal+ljud+bild+film – i smidiga standardprodukter
  - Stark utveckling (äntligen!) på språkteknologisidan, m.m.
- En del av detta har redan hänt, och händer faktiskt – på olika nivåer – exempel:
  - Syntetiskt tal
  - Mobil-appar för AKK, Widgit “Point” och “Insite” (proprietära), Semantic Web, Språkbanken, CCF (fri programvara / resurser)
- ... vi återkommer till detta ...



# ... så var det detta med det språkliga mediet och friheten:

- Hur mycket kostar ditt ordförråd? 
- Får du använda det på din webbsida, i din blogg?
- Får andra kommunicera med dig med dina ord – på vilka villkor?



**kostnad ↔ gratis !?**



**ofritt ↔ fritt !?**





# Fri ..... eller ofri (proprietär)



- prat och skrift
- teckenspråk
- ...
- Vissa lexikon – Språkbanken, WordNet
- Bliss
- Mulberry Symbols
- ...
- ARASAAC
- Sclera Symbols
- Svenskt teckenspråkslexikon
- ...



Sclera symbols



- Vissa (andra) lexikon

- Widgit
- PCS
- Symbolsticks



- ...
- Ritade tecken
- Pictogram
- ...



# ... och vad betyder "fri" ?

- Vissa lexikon – Språkbanken, (WordNet)

- Bliss



- Mulberry Symbols



...

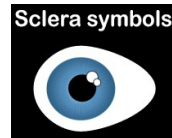
- ARASAAC



- Svenskt teckenspråkslexikon

...

- Sclera Symbols



...

## Licens

CreativeCommons BY



CreativeCommons BY SA



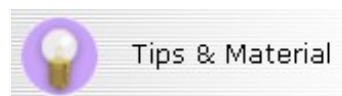
CreativeCommons BY NC SA



CreativeCommons BY NC



# Varför graden av frihet och typen av licens spelar roll:



- Exemplet DART:s ”Tips & Material”
- Exemplet KomHIT och ”bildstod.se”  
 *Kommunikationsstöd i vårdsituationer*
- Förutsättning för allmän flerspråkig och ”multimodal” språklig infrastruktur

# Vad kan vi göra?

- Stödja utveckling, tillgång till och användning av fri vokabulär – på kortare och längre sikt. Men hur?
- Kan vi, ska vi, borde vi skrota de icke-fria vokabulärresurserna?  
Nja, knappast inom överskådlig framtid, med hänsyn till användarnas behov och intressen, men kanske ...
- Försöka påverka licensvillkoren för icke-fria vokabulärer mot mer frihet?

# Några exempel på hur IT och språkteknologi kan stödja ...

- Möjligheter att uttrycka sig i text och tal med stöd av symboler
- Möjligheter att få hjälp av symboler för att bättre kunna tolka text på internet

## ... med visionen

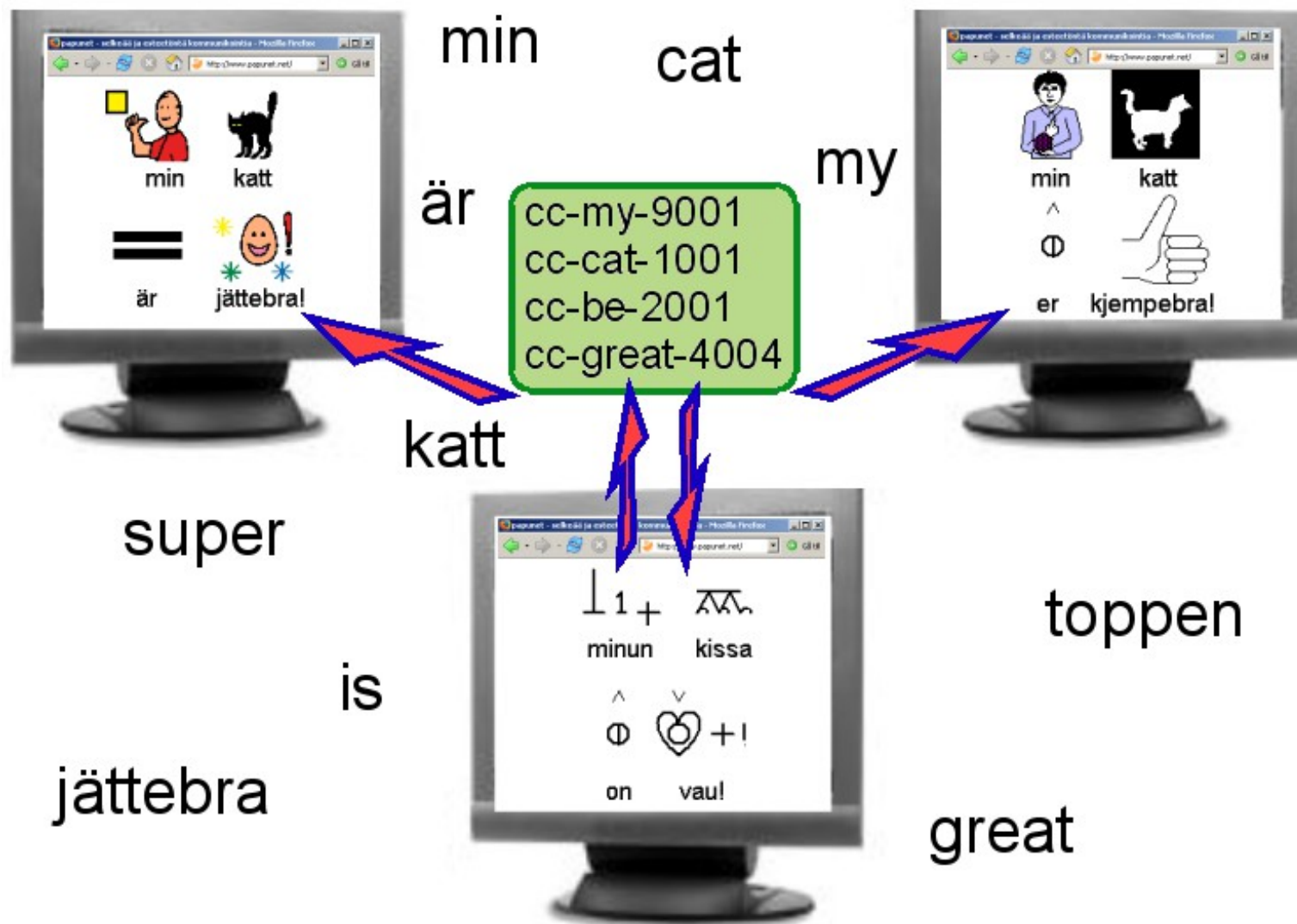
- att det som idag har varit och är särskilda lösningar för personer med funktions- nedsättning skall bli allmän standard för språklig tillgänglighet
- ... på motsvarande sätt som redan skett med tekniker som syntetiskt text-till-tal och taligenkänning, med flera tekniker

# Multimodalt och flerspråkigt språkstöd via ...

- **Språkbankens lexikonresurser**  
(<http://spraakbanken.gu.se/karplabb/#lexicon=bliss,saldo>)
- **Wikipedia och 8-Sidor med bliss** – (Peter Ljunglöf, Katarina Mühlenbock, Sandra Derbring et al) -  
(<http://www.grammaticalframework.org/~peter/simplypedia/simplypedia.cgi>)
- **Concept Coding Framework (CCF) med alternativa symbolrepresentationer, tecken mm** (<http://www.conceptcoding.org/>)

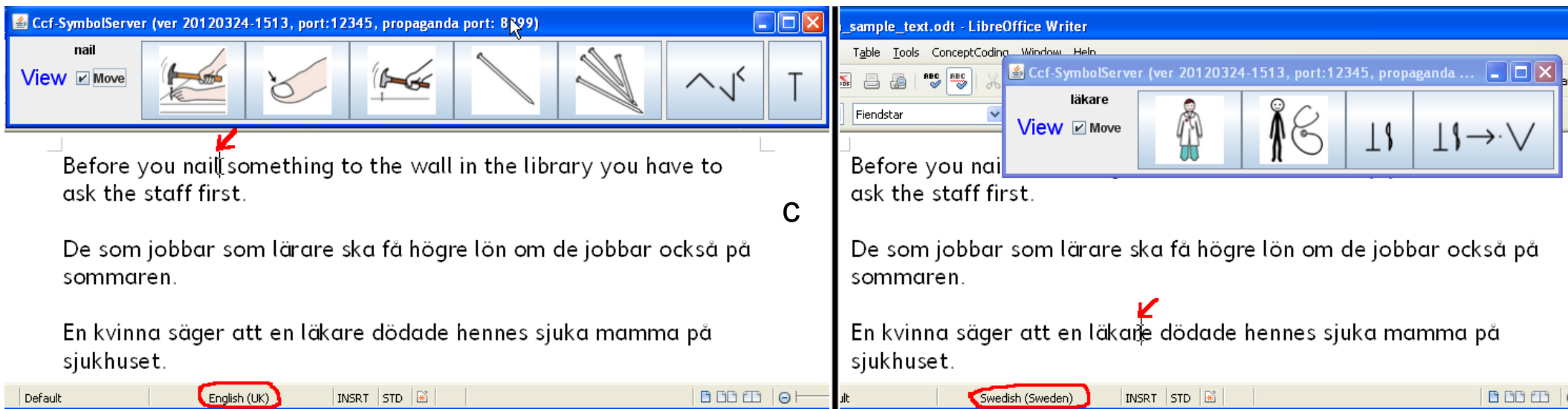


# Multimodalt och flerspråkigt språkstöd ...



# Läsa och skriva med symbolstöd i LibreOffice/OpenOffice Writer

Symboler visade vid sidan om texten – för att stödja förståelse och stavning



- Inga symboler läggs in i texten: CCF SymbolServern visar uppslagna begrepp och symboler (ARASAAC + Bliss) när ord skrivs, och/eller när textmarkören flyttas i texten
- Stöd för flera språk – byter automatiskt uppslagningspråk efter dokumentets språkinställning (f.n. en, sv, och begränsat es, nl)

# Att skriva med fullt AKK-stöd (blissymboler+ARASAAC)

The screenshot shows the OpenOffice Writer interface with a document titled "Namnlös 1". The text in the document is "I can write with blissymbol". A floating window titled "blissymbol on" displays a large sigma symbol ( $\Sigma$ ). Below the document, a SAW5 window is open, displaying a grid of Bliss symbols and their corresponding words. The "blissymbol" cell is highlighted with a red border.

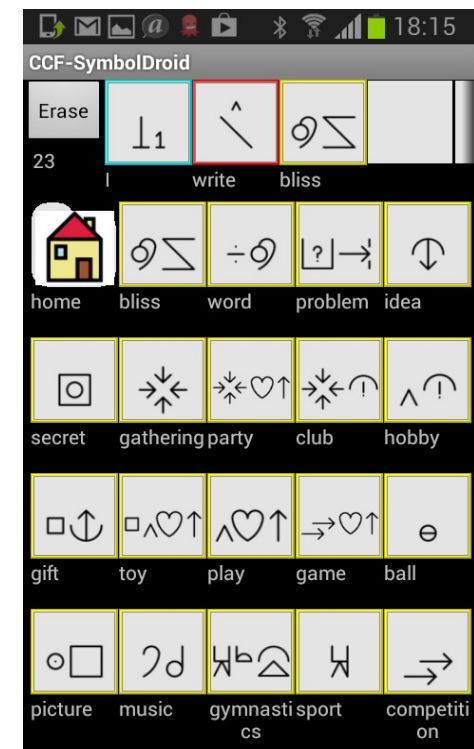
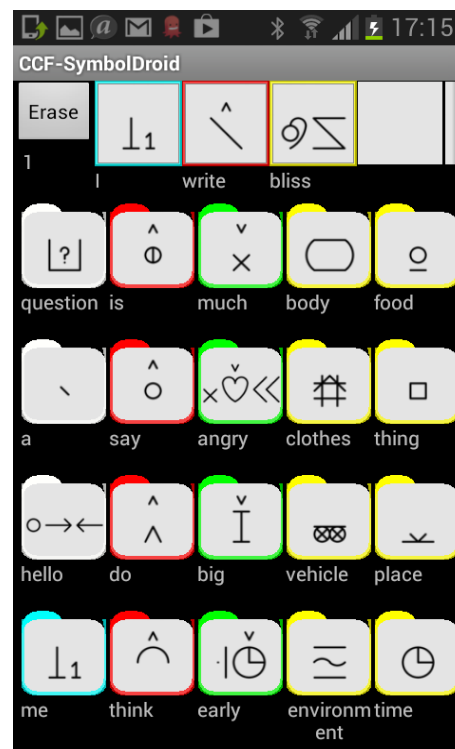
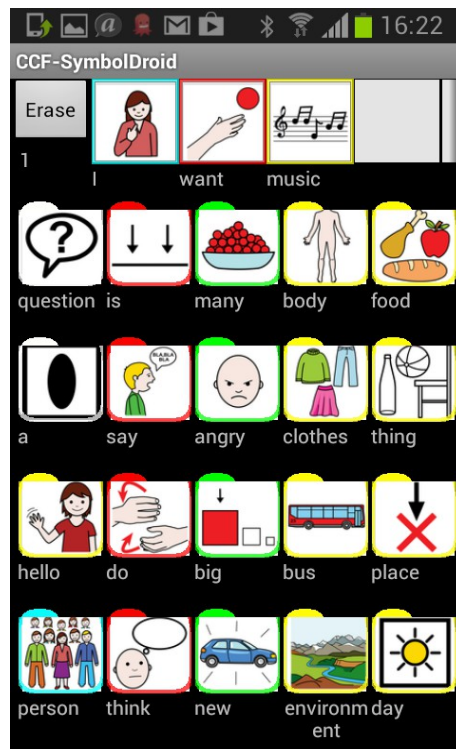
back 	blissymbol $\Sigma$	word $\div \circ$	internet $\# \underline{\text{a}}$	problem $\square \rightarrow$	idea $\downarrow$	thought $\downarrow$	person $\downarrow$
	secret 	gathering $\star$	party $\star \heartsuit \uparrow$	club $\star \uparrow$	hobby $\wedge \uparrow$		
	gift $\square \uparrow$	toy $\square \heartsuit \uparrow$	play $\heartsuit \uparrow$	game $\rightarrow \heartsuit \uparrow$	ball $\circ$	camera 	competition $\rightarrow$
	picture $\circ \square$	painting $\circ \square$	music $\text{?d}$	gymnastics $\text{Hb} \triangle$	sport $\text{H}$	and +	not -!
speake ine 							ABC

Writer med CCF-SymbolWriter (i insättningsläge) och SAW

# AKK-mobilappen CCF-SymbolDroid

## CCF-SymbolDroid i körläge

- 2 startskärmar med **ARASAAC-** och **Bliss-symboler**
- 1 underskärm med **Blissymboler**



# Referenser, länkar:

- Concept Coding Framework (CCF): [www.conceptcoding.org](http://www.conceptcoding.org)



Open Accessibility  
Everywhere

Groundwork, Infrastructure, Standards

- [www.aegis-project.eu](http://www.aegis-project.eu)  
- [www.oaeg.eu](http://www.oaeg.eu)

- [www.raisingthefloor.net](http://www.raisingthefloor.net)  
- <http://gpil.org>

- [www.oatsoft.org](http://www.oatsoft.org)



- [www.dart-gbg.org](http://www.dart-gbg.org)

- SAW - Special Access to Windows - [www.oatsoft.org/Software/SpecialAccessToWindows](http://www.oatsoft.org/Software/SpecialAccessToWindows)
- BCI -Blissymbolics Communication International [www.blissymbolics.org](http://www.blissymbolics.org)
- ARASAAC - [www.catedu.es/arasaac/](http://www.catedu.es/arasaac/)
- White Paper on Mobile Devices and Communication Apps from AAC-RERC (2011) <http://aac-rerc.psu.edu/index.php/pages/show/id/46>
- Widgit - [www.widgit.com/](http://www.widgit.com/)
- Språkbankens lexikonresurser – med bliss (<http://spraakbanken.gu.se/karplabb/#lexicon=bliss,saldo>)
- Wikipedia & 8-sidor med bliss – Peter Ljunglöf et al (<http://www.grammaticalframework.org/~peter/simplypedia/simplypedia.cgi>)

**Acknowledgement.** The development of the CCF-SymbolServer, with the CCF-SymbolWriter extension for LibreOffice/ OpenOffice Writer, the CCF symbol support in SAW 6, and the CCF-SymbolDroid AAC app on Android, have been made possible with the financial contribution of the European Commission in the context of the AEGIS project